

Klimat effektiv plastupphandling

Genomförda aktiviteter

(Fram till juni 2018)

Inledning

I projektet Klimateffektiv plastupphandling har en rad aktiviteter genomförts sedan dess start i mars 2017. I detta dokument beskrivs alla de aktiviteter som genomförts fram till sommaren 2018. Aktiviteter genomförda efter denna tidpunkt kommer läggas till efter projektets slut.

Minskad klimatpåverkan från plastanvändning i kommunal verksamhet

Projektet Klimateffektiv plastupphandling ingår som medfinansiering från Uppsalas del i projektet Minskad klimatpåverkan från plastanvändning i kommunal verksamhet (läs mer i "Sammanställning av plastinitiativ Uppsala"). Under våren startades en referensgrupp som delas av de båda projekten.

Deltagare i referensgruppen:

- Anna Wiberg, Bioinnovation
- Cecilia Hedfors, Naturskyddsföreningen
- Elin Hermansson, projektledare Hållbar kemi 2030
- Henrik Oxfall, gruppchef Swerea IVF
- Jakob Sahlén och Åsa Lindskog, Avfall Sverige.
- Margareta Berg, Hållbarhetsspecialist Upphandlingsmyndigheten. (Ersätts senare av Joakim Thorneus).
- Malin Forsgren, Cleantech Östergötland
- Peter Nohrstedt, Hållbarhetschef SKL Kommentus AB
- Leif Nilsson, SPIF, Returplast

Startseminarium

Uppsala kommun stod som värd för ERUF-projektets startseminarium i februari 2018. Åhörarna var från såväl Uppsala som Linköping, Norrköping och Eskilstuna kommun. Även deltagarna i projektet Klimateffektiv plastupphandling var inbjudna. De närvarande bjöds på ett smörgåsbord av föreläsare som tillsammans täckte in hela spektret av plastverksamheter.

Uppsalas nya plastmål

Projektet har varit delaktig i revisionen av Uppsala kommuns miljö- och klimatprogram för 2014–2023. Revideringen innebär bland annat att vikten av att arbeta med plast lyfts ytterligare med ett specifikt plastmål. Målet med etappmål 9 "Endast biobaserad eller återvunnen plast 2030, ingen ny fossil plast" är att

- Senast 2020 ta bort minst tre produktgrupper med fossil plast, inventera sin plastanvändning i egen och upphandlad verksamhet samt ta fram en handlingsplan för att nå målen 2023 och 2030.
- Senast 2023 ska klimatpåverkan från nyanskaffade produkter eller produktgrupper med plastinnehåll vara halverade jämfört med läget vid inventeringen av plastanvändning.
- 2030 får endast biobaserad eller återvunnen plast köpas in.

Det är högt uppsatta mål som förhoppningsvis kommer att bana väg för att andra aktörer att också sätta specifika mål för sitt plastanvändande.

Utökade utmaningar inom Uppsala klimatprotokoll

Uppsala klimatprotokoll gick in i en ny programperiod hösten 2018. Inför detta har samtliga medlemmar inom fokusgruppen Jakten på plasten arbetat med att formulera nya klimatutmaningar. Även projektet har varit delaktiga i framtagandet av dessa klimatutmaningar, där en av utmaningar adresserar plasten. Projektet har varit involverade i detta långsiktiga arbete genom diskussioner på såväl fokusgruppsmöten och projektmöten. Diskussionerna har varit många och konstruktiva.

Till slut gick nedanstående formulering av Plastutmaningen till beslut.

Uppsala klimatprotokolls plastutmaning

UTMANINGSOMRÅDE	SENAST 2020	SENAST 2023	SENAST 2030
5. Övriga indirekta	Utmaning	Utmaning	Utmaning
Plast	Tagit bort eller bytt ut minst tre produkter som innehåller fossil plast senast 2020	Halverad klimatpåverkan från nyanskaffade produkter eller produktgrupper med plastinnehåll (jämfört med eget valt basår).	Vid nyanskaffning av produkter med plastinnehåll ska plasten senast 2030 enbart komma från återvunnen eller förnybar råvara.

Plast- och klimatutbildningar

Kommunens miljöutbildning

Uppsala kommun har återkommande miljöutbildningar för sina anställda. Innehållet berör bland annat vad som styr kommunens miljöarbete med adresserar även avfall, vatten och avlopp samt egenkontroll. Som en del i den utbildningen ingår fem stationer med cirka 15 minuters information om vad som händer i kommunen. I en av dessa fem stationer informeras deltagarna kort om kommunens arbete med plast och hur man ser till att rätt plast hamnar på rätt plats.

Rätt plast på rätt plats

Projektet erbjuder en cirka två timmars lång utbildning om plast. Utbildningen beskriver bland annat vad plast är, skillnaden mellan olika plastsorter och deras användningsområden. Utbildningen inkluderar även en genomgång av plastens miljö- och klimatpåverkan. Här får deltagaren ökad förståelse för vad fossilbaserad, förnybar, nedbrytbar och återvunnen plast är samt plasternas olika ursprung, kvaliteter och användningsområden. Utbildningen inkluderar även information om sortering, insamlingsansvar, återanvändning och återvinning samt en praktisk övning kring sortering av plast till återvinning eller restavfall.

Kartläggning av plast

Varje medlem i projektet har genomfört en kartläggning av plastflödena i deras respektive verksamhet. Syftet med kartläggningen är att inventera plastflöden hos aktörerna och utifrån dessa hitta de stora och viktiga flödena av plast för att kunna bedöma var projektet gör störst nytta. Den kunskapen har legat till grund för hur projektet arbetar vidare med att minska klimatpåverkan genom förändrade upphandlingskriterier och insatser i verksamheterna för att förändra användandet. Läs mer i "Kartläggning Klimateffektiv plastupphandling".

Upphandling

Upphandlingsdelen i projektet Klimateffektiv plastupphandling är i full gång och så är även produktionen av upphandlingsverktyget. Tanken med detta verktyg är att i upphandling undvika att ställa preciserade krav på råvara, additiv, tillverknings sätt och återvinningsmöjligheter. Istället ska leverantören redovisa sina klimatvärden på produkterna. Läs mer i "Upphandlingsverktyg Klimateffektiv plastupphandling".

Andra åtgärder för minskad klimatpåverkan

Sorteringsmöbler

Soppåsar är en produkt som används i stora volymer hos alla deltagare i projektet. Uppsala kommun har tillsammans med intendenturen startat arbetet med att fasa ut alla papperskorgar och dess soppåsar i samtliga av kommunens fastigheter. Dessa ska ersättas med källsorteringsmöbler för att effektivisera och öka andelen avfall som sorteras. Ett samarbete har inletts med Jobbcenter, arbetsmarknadsförvaltningen, som specialdesignar möblerna för att passa på varje verksamhet. Tanken är att möblerna ska produceras av återbrukat material hämtat från kommunens egna insamling. Målet är att samtliga verksamheter ska ha tillgång till sortering av sitt avfall.

Kommunledningskontoret är först ut i detta arbete. Där har alla papperskorgar tagits bort och ersatts med sorteringskärl som främst står i anslutning till fikautrymmen. Detta resulterar i att användningen av soppåsar i plast minskar med 29 500 stycken per år, vilket ger en besparing av ett ton koldioxid per år. Detta motsvarar koldioxidutsläpp från cirka fem månaders bilkörning.

Uppsala Universitet har kommit långt i sitt utbyte av papperskorgar mot sortering av avfallet. I samband med kartläggningen av plast hos universitetet uppmärksammade en stor del av personalen att det sker förändringar. Reaktionerna var positiva och flertalet förslag har inkommit till förändring, vilket även verkställts. Serveringar och caféer på universitetsområdet har bytt ut engångsmuggar mot möjligheten att använda egen flergångsmugg. Sådana finns även till försäljning.

Riskavfallsbehållare

I all sjukvårdsverksamhet, hälsocentraler, medicinföretag, vård i hem samt behandlingshem slängs skärande, stickande och frätande avfall i ett gult plastemballage. Dessa lämnas därefter till destruktion genom förbränning hos Vattenfall. Idag finns riskavfallsbehållarna endast i fossilt material. Dock pågår utveckling av behållare i förnybart material och förhoppningsvis kommer dessa ut på marknaden under 2019. Årligen inkommer 136 000 stycken emballage vilket motsvarar 640 ton koldioxid. Vid övergång till fossilfritt alternativ skulle den siffran kunna halveras.

Vattenfall Värme AB har tagit initiativet till ett samarbete mellan Uppsala Klimatprotokolls medlemmar specifikt inriktat på riskavfallsbehållarna. Syftet med initiativet är att minska användningen av fossil plastråvara i produkter genom förändrade inköpskriterier, vilket bidrar till Uppsalas uppsatta klimatmål.

Målet för initiativet är att

- Minska klimatpåverkan med 25 procent från de riskavfallsbehållare som används i Uppsala till år 2020.
- Halvera klimatpåverkan riskavfallsbehållarna från 2023.
- Endast 100 procent fossilfria avfallsbehållare köps in från om med år 2030.

Vattenfall bjöd in projektet och Uppsala klimatprotokoll till ett informationsmöte om behållarna. Detta gjordes tillsammans med företaget OrganoClick, den aktör som kommit längst i utvecklingen av riskavfallsbehållare i förnybart material.

Flera av projektets medlemmar och även andra aktörer i Uppsala har visat stort intresse för att köpa in de fossilfria behållarna och väntar ivrigt på att de ska komma ut på marknaden.

Ramar till ventilationsfilter

Under hösten 2017 gick Uppsala kommun ut med en anbudsförfrågan för ventilationsfilter. Dessa är monterade på en ram som görs i antingen plast eller stål. När filtret byts ut cirka en gång per år destrueras filtret genom förbränning. I upphandlingen var texten formulerad så att endast plastramarna omfattades.

Ett företag som avsåg att vara med i upphandlingen kontaktade projektledaren och undrade varför Uppsala kommun utesluter stålramen. Projektledaren uppmärksammade upphandlingsenheten på detta. Användare av filtren inom kommunen och Vattenfall som tar mot de kasserade filtren kontaktades också. Ingen hade något att invända mot stålramen. Ur miljö- och klimatsynpunkt är de stor skillnad på plast och stålram. Plastramen (polystyren) förbränns tillsammans med filtret. Stålramen däremot sorteras ut med magnet efter förbränning och kan till 100 procent återvinnas.

Då en upphandling inte ska exkludera möjliga alternativ gjordes upphandlingen om med ny formulering. Detta resulterade i att Uppsala kommun valde en leverantör av ventilationsfilter med ram av stål. För Uppsala kommuns del innebär bytet från plastram (PS) till stålram en minskning av 17 ton koldioxidutsläpp per år, vilket är en minskning med 72 procent för den produkten.

Extern kommunikation

E-utbildning om plast

Projektet har diskuterat vikten av att sprida kunskap och information om plast i deltagande organisationer med hjälp av digitala media. Från att ha diskuterat en kort informationsfilm har planeringen gått mer mot lärande, en webbaserad utbildning som på ett engagerande sätt informerar om plast. Projektet har beslutat att skapa en e-utbildning kring plast, dess klimatpåverkan, vad plast är och vad vi alla kan göra för att minska klimatpåverkan. Läs mer om e-utbildningen på Uppsala klimatprotokolls hemsida.

Press och media

Projektet har blivit kontaktade vid flera tillfällen av olika media.

- Projektledare Anna Hilding delaktig i telefonintervju om plast i Radio Uppland, januari 2018.

- Plasten i Uppsala och projektet i UNT 11 maj
- Papperspåsar till matavfallet i UNT 15 juni
- Om Uppsala och plast i Upphandling 24

Andra intresserade aktörer

Projektet uppmärksammats stort bland kommuner, regioner, forskningsinstitut och myndigheter. Det är främst regioner, som vill jobba extra med plastfrågan, som undrar hur vi gjort. Projektet har kontaktats av forskningsinstitut som vill ha ingångar till vilka delar av plasten som är värda att titta extra på. Som projektledare återkommer Anna Hilding till samma uppmaning; gör inte om samma sak som vi gjort utan ta gärna över där vi hittat vita fläckar på plastkartan eller sånt vi vet om borde utvecklas men som ligger utanför projektets avgränsningar.

Presentation av projektet i olika sammanhang

Projektet har mött ett stort intresse från omvärlden och har blivit inbjudna att delta i konferenser, föreläsningar och workshops. Utöver möjligheten att få sprida vårt arbete och kunna engagera fler att jobba med utfasning av fossil plast har det varit oerhört värdefullt att kunna utöka projektets kontaktnätverk, få information om nyheter och även kunna påverka beslutande organ. (Om inget annat anges så stod projektledare Anna Hilding för presentationen.)

- 4 juli (2017) – Almedalen: Uppsala kommun och Uppsala Klimatprotokoll genomförde ett seminarium om sitt arbete kring plast ur ett klimatperspektiv tillsammans med en panel bestående av: Eva Svedling, statsekreterare hos Isabella Lövin, Maria Gardfjell (MP), kommunalråd Uppsala, Pia Wacker miljöspecialist White Arkitekter, Anna Karlsson, miljöspecialist Vattenfall Värme AB, Sofia Svebrandt, miljösamordnare Uppsalas Akademiska Sjukhus och Lena Lundberg, ansvarig för plastråvarufrågor IKEM.
- 29 september – Måltidsmässan Fyrishov: Kommunledningskontorets avdelning Ekologisk hållbarhet var delaktiga med monter och pratade plast och hade en sorteringsövning för besökarna som skapade många intressanta diskussioner. Projektledare Anna Hilding föreläste om plast ur miljö- och klimatperspektiv.
- 4 oktober – Miljöombudsträff Uppsala kommun: Projektets föreläsning och workshop.
- 9 november - Miljösamordnardag SLU: Projektets föreläsning och workshop.
- 28 november - Miljöombudsträff Uppsala Universitet: Projektets föreläsning och workshop.
- 19–20 oktober - Klimatkommunernas nätverksträff (tema plast): Anna Hilding och Uppsalas klimatstrateg Björn Sigurdsson berättade om projektet i stort och deltog aktivt i diskussioner kring plastens alla aspekter.
- 11 oktober - Uppsala Klimatprotokollsdagen: Projektet stod som värd för ett delseminarium om plast ur klimatsynpunkt. Presentation av projektet.

- 23 januari (2018) Miljöpartiets kommunfullmäktige-grupp: Projektets bakgrund, innehåll och mål presenterades. Kommunfullmäktiges första vice ordförande Maria Gardfjell talade om vikten om att jobba målmedvetet med att fasa ut den fossila plasten.
- 8 februari – Uppsala Klimatprotokolls Miljö- och energinätverk: Presentation av projektets arbete och plastens betydelse och andel för energitillförsel.
- 13 februari - Studentgrupp från SLU som gör examensarbete om riskavfallsbehållare: Presenterade information och diskussion om plast generellt, statistik, klimatpåverkan, olika plaster med mera.
- 15 februari – Uppsala Klimatprotokolls klimatgruppsmöte: Diskussion angående utmaningar för nästa period. Anna Karlsson, Länsstyrelsen representerar fokusgruppen Jakten på plasten.
- 9 mars - Isabella Lövin besöker Uppsala kommun för att få veta mer om hur vi arbetar med att minska klimatpåverkan genom bland annat smartare plastförbrukning och klimatsmarta idrottsanläggningar. Anna Hilding och Anna Karlsson presenterar projektet, Per Johansson från Upphandlingen talar om hur vi genom upphandling kan påverka plastanvändandet och Erik Fiedler, Fresenius-Kabi berättar om hur dom jobbat med minskning av plast i sin verksamhet. Presenterades även hur Skolfastigheter arbetar med att minska plastanvändningen från konstgräs.
- 14 mars - Klimatkommunernas workshop om upphandling i Stockholm. Per Johansson deltar.
- 25 april - Avfall Sveriges temadag: Aktuellt inom energiåtervinning, Lidköping. Inbjuden att tala om projektet och om plast i avfallsfraktionen.
- 26 april - Recyclingdagen Helsingborg. Åhörare.
- 15 maj - Miljömålsdagarna Uppsala: Presentation av projektets verksamhet och styrkor.
- 24 maj – IVL Svenska Miljöinstitutets konferens Tillståndet i miljön 2018, Stockholm: Presentation av projektets upplägg och mål.
- 7 juni - Region Halland arrangerar Världsmiljödagen som 2018 har tema Plast – utveckling eller avveckling, Falkenberg: Presentation av projektets innehåll, möjligheter och mål.
- 12 juni – Uppsala Klimatprotokolls avslutande Rundabordsmöte: Kort presentation av positiva effekter av projektet.
- 20 juni – Utredningen Hållbara plastmaterial (M 2017:06): Utredningen med Åsa Stenmarck i spetsen bjuder in till workshop angående en smartare användning och ökad säker materialåtervinning.
- 30 augusti – Klimatkommunernas konferens i Göteborg: Presentation av projektet.
- 5 september – Uppsala klimatprotokolls Klimatgruppsmöte: Presentation av projektet.

- 6 september – SKL:s miljöstrategikonferens: Anna Hilding och Riika Viikuna presenterade projekten Klimateffektiv plastupphandling och Minskad klimatpåverkan från plast i kommunal verksamhet.
- 19 september – Aktuell hållbarhets konferens Plast och samhälle: Presentation av projektet.
- 20 september – Plastutbildning på SLU, höll föreläsningen Rätt plast på rätt plats.
- 25 september – Utredningen Hållbara plastmaterial: Temat för det andra mötet var förutsättningar för att byta ut den fossila plasten mot fossilfria alternativ.